

La societat de consum ens empeny a estar al dia en totes aquelles qüestions que ens envolten. Estar al dia en l'àmbit cultural, però, no sempre és fàcil. A les pàgines següents us oferim una petita mostra de les dificultats d'accedir a les noves propostes culturals pel que fa a la literatura, les arts plàstiques, el cinema i el teatre.

Estar al dia de l'actualitat cultural: ¿una aventura impossible?

Estar al dia de l'actualitat cultural, en un context cada cop més internacionalitzat i on, al costat de les disciplines més tradicionals, trobem tot un ventall de noves propostes generades des del món de la ciència, de la tècnica o de la interdisciplinarietat, esdevé una tasca cada cop més complexa. Les limitacions dels nostres propis coneixements i de les nostres referències i les limitacions de mobilitat i de temps que ens priven de visitar els grans focus de producció cultural, no fan sinó afegir més dificultats a l'aventura. I el resultat és que, avui, a les portes del segle XXI, malgrat els avenços de la comunicació que fan possible rebre en pocs segons les notícies que s'esdevenen a l'altra punta de món, sembla que el lliure accés a la cultura i a les idees, en el seu sentit ampli i en la seva globalitat, continua sent un privilegi reservat a una minoria. En aquest context, quins són els coneixements culturals mínims que es necessiten per dir que una persona està al dia

de les novetats culturals? ¿Hi ha temps suficient, al llarg d'una vida, per conèixer la cultura que ens ha precedit i, al mateix temps, la cultura que es genera al nostre voltant? Qui vulgui córrer l'aventura de posar-se al dia es trobarà que, com més s'endinsa en l'horitzó cultural, més coses li queden per aprendre.

Llegiu, llegiu

Voler posar-se al dia en literatura presenta, en primer lloc, un obstacle no sempre fàcil de superar: el de la llengua. Si bé les novetats editorials catalanes i castellanes són al nostre abast de forma immediata, la producció més recent d'escriptors en altres llengües no sempre ens arriba tan aviat com voldríem. Recórrer a les traduccions significa, sovint, accedir a una obra anys després que hagi estat publicada en versió original i, sobretot, avenir-se a una oferta limitada pels interessos concrets de cada editorial, uns inte-

ressos, en el cas català, condicionats per un públic lector escàs en nombre.

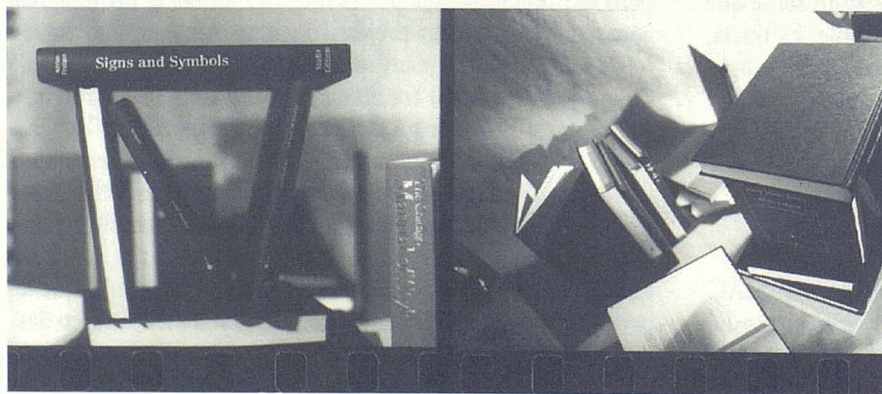
Posem com a exemple el d'un lector interessat en la literatura nord-americana actual: ha hagut d'esperar tres anys per trobar una traducció -en castellà- de *World's End*, l'obra amb la qual Thomas Coraghessan Boyle va obtenir el Premi Pen/Faulkner de novel·la el 1988. El llibre l'apassiona, i comprova, decebut, que no existeix cap traducció al català ni al castellà de les sis obres anteriors de l'autor, un autor que la crítica americana situa al capdavant dels de la seva generació. La darrera novel·la de Boyle, *Est is Est*, escrita el 1990, apareix traduïda, gràcies a l'èxit de *World's End* i novament en castellà, el 1993, quan als EEUU és possible, des de fa ja dos anys, trobar-la en edició de butxaca.

Si accedir a la literatura nord-americana actual a partir de les traduccions ja és difícil, pensem per un moment en les dificultats d'estar al dia de la narrativa japonesa o txeca, per posar només dos exemples de cultures que, si més no per tradició, no pertanyen a allò que podríem anomenar el nostre context cultural de referència. I si el lector en qüestió està interessat en la poesia, amb un públic lector encara més reduït que el de la narrativa, o en l'assaig, el problema s'aguditza encara més.

Finalment, i tornant a les novetats editorials catalanes, hi ha encara un problema a resoldre: el de saber distingir, entre el maremàgnun de títols nous que apareixen cada any, aquelles propostes real-

Les traduccions d'obres estrangeres: una oferta limitada

• foto Pep Abelló

ment interessants d'aquelles que no són tant. I aleshores sorgeixen les preguntes: la crítica literària actual és capaç de donar una resposta satisfactòria a aquest tema? ¿Existeix realment un espai comunicatiu apte per fer arribar al lector les informacions referents a les novetats editorials? De respostes, com els gelats, n'hi ha de tots els gustos.

Amor a l'art

Les propostes artístiques considerades més valuoses són aquelles que connecten més directament amb les preocupacions del present, les que amb més força són capaces de revelar la sensibilitat de la seva època. En conseqüència, les darreres produccions en l'àmbit de les arts plàstiques demanen a l'espectador que vagi més enllà del pur visualisme: buscar només *la bellesa de les formes* pot ser una manera d'ancorar-se perillosament en el passat. Estar al dia en art voldria dir, per tant, estar disposat a reflexionar sobre el present, connectar amb els conceptes claus de la nostra època. I no cal dir les dificultats que això comporta en uns temps marcats per la crisi de les certeses i la consciència de la complexitat. Una altra dificultat evident és l'enorme heterogeneïtat quant a tendències i línies de treball. Coexisteixen una multitud de llenguatges entre els quals no és fàcil descobrir línies de coherència. Estar al corrent de tot el que està passant en art, quan existeix tal quantitat de monòlegs paral·lels, és gairebé impossible."

Amb aquestes paraules, Albert Macaya, director d'Exposicions del Centre de Lectura, ens parla de les dificultats d'estar al dia de l'actualitat en el món de les arts plàstiques, un àmbit de la cultura que, per a molts, continua reservat als entesos.

En una societat com la nostra en què el nombre de persones que llegeixen habitualment és escandalosament baix si el comparem amb el nombre de persones que tenen capacitat per fer-ho, és a dir, que saben llegir, no és estrany que el nombre de persones que visiten habitualment les exposicions que es realitzen sigui encara més baix. Entre altres coses perquè les arts plàstiques són, encara, una de les grans assignatures pendents del sistema educatiu.

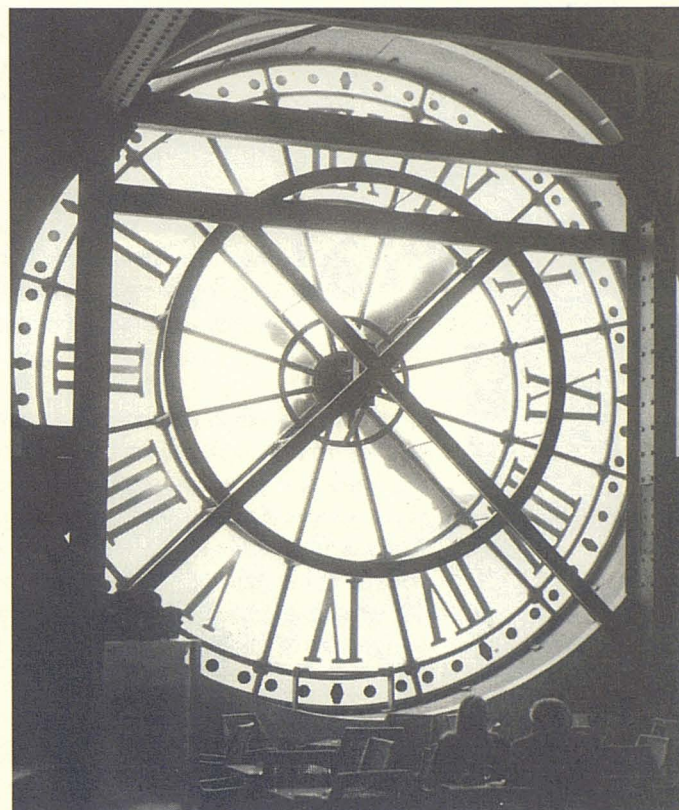
Recórrer les sales d'exposicions a la recerca d'una proposta suggestiva i actual, d'altra banda, no sempre és fàcil. Només cal que fem una ullada al nostre

entorn geogràfic immediat per adonar-nos-en. Fins i tot a Barcelona existeix un nombre limitat de galeries i espais d'art on es puguin veure exposicions interessants. El nostre país acostuma a quedar fora del circuit de les grans exposicions internacionals i de tant en tant no queda més remei que fer escapades a biennals, fires d'art, exposicions monogràfiques, etc., fora de les nostres fronteres. Estem encara a anys llum del que passa a altres països europeus, on ciutats petites i mitjanes compten amb centres d'art de renom internacional.

Segons Albert Macaya, "també hi ha un gir conservador pel que fa a la política de les institucions públiques i privades, que ja no aposten tan decididament per la cultura d'avantguarda. D'altra banda, al nostre país la crítica contribueix a la difusió de les darreres propostes artístiques en l'escena internacional, però rarament és capaç de generar un discurs propi. Molts crítics es limiten a seguir les directrius de la crítica internacional, i amaguen la debilitat del seu discurs sota la pedanteria i l'obscurantisme verbal. És clar que també hi ha excepcions; però crec que molts dels nostres crítics podrien contribuir amb més generositat a la creació de criteri, aspecte essencial de la seva feina."

Pel que fa a les possibilitats d'accedir, des del nostre propi àmbit geogràfic, a les darreres propostes del món de les arts plàstiques, tot depèn de la voluntat i de les possibilitats de les galeries i sales d'exposicions del nostre entorn. En aquest sentit, i pel que fa la política d'exposicions del Centre de Lectura, que, juntament amb l'Escola d'Art i els Tinglados del moll de la Costa de Tarra-

l'estat de la qüestió

гона, ha apostat obertament per l'art contemporani, Albert Macaya la defineix així: "Les persones que conduïm l'activitat d'exposicions de l'entitat intentem donar a la nostra feina un sentit de contemporaneïtat. Les exposicions que acullen les nostres sales pretenen ser un reflex de les darreres produccions artístiques en el nostre entorn geogràfic. Optem per mostrar els treballs més contemporanis en el món de l'art, fins i tot a risc d'afrontar incomprendensions: penso que la tasca que fem no tindria sentit si renunciéssim a aquesta actitud per caure en la complença fàcil."

Una incursió al cel·luloide

Viure a Reus o a qualsevol dels pobles de la comarca i pretendre estar al dia de l'actualitat cinematogràfica significa també emprendre un viatge ple de sorpreses. L'oferta cada cop més limitada de les

El nostre país acostuma a quedar fora dels circuits internacionals de l'art

• foto Pep Abelló

e

star al dia en art
vol dir reflexionar
sobre el present

l'estat de la qüestió

Per estar al dia cal, sobretot, mantenir una actitud oberta

• foto Pep Abelló

sales de projecció que tenim a la vora es redueix de manera gairebé exclusiva als darrers booms comercials, la majoria nord-americans i aixoplugats sota les diferents nominacions als Oscar.

Per Venanci Bonet, director del Cine-club del Centre de Lectura, cal, doncs, "recórrer a les pantalles barcelonines i a la informació escrita de publicacions especialitzades. Només a partir d'aquí es pot fer una tasca pròpia".

A banda de les referències que es puguin obtenir a partir dels mitjans especialitzats (que, en general, es poden qualificar de correctes tenint en compte que fan un seguiment exhaustiu dels festivals d'àmbit internacional), el boca-orella o l'intercanvi d'informació entre amics i coneguts continua sent un dels vehicles d'informació habituals. Amb tot, però, la manca d'estrenes cinematogràfiques europees o d'altres cultures impedeix, sovint, tenir una visió global de l'actualitat.

En aquest context, la tasca del Cine-

club del Centre de Lectura, igual que la de la resta de cine-clubs del país, continua tenint un paper insubstituïble. En el cas de Reus, la programació del Cine-club constitueix un complement cinematogràfic que ajuda a estar veritablement al dia. A més de tornar a veure pel·lícules ja estrenades de fa temps, la programació del Cine-club permet l'acostament a films que no arribarien mai a omplir el cartells de les sales comercials de Reus i Tarragona. La possibilitat de veure les pel·lícules en versió original, juntament amb la petita ressenya cinematogràfica introductòria, fan que aquest mitjà d'acostament al món del cinema continuï tenint, a punt de complir els vint-i-cinc anys d'existència en el cas del Cine-club del Centre de Lectura, plena vigència.

L'escena es repeteix

"A nivell teatral la principal dificultat és arribar als llocs on es presenten els principals muntatges, ja sigui a París, Milà, Madrid, Nova York o Londres. Es requeriria una total i única dedicació per estar al dia de les novetats teatrals. Per tant, una persona pot estar-ne informada mitjanament. Però per estar ben documentada li cal una dedicació i una especialització cada vegada més complexa". Amb aquestes paraules, Xavier Filella, director del Teatre Bartrina del Centre de Lectura, ens introdueix al panorama amb què pot trobar-se una persona interessada pel que s'està fent avui en dia en el món del teatre. Un món que, encara avui, és bastant desconegut per a la majoria de persones, per a les quals l'assistència a una representació o a un muntatge teatral no deixa de ser una activitat extraordinària.

En un país en què les representacions teatrals d'obres clàssiques són més aviat escasses, i on les infraestructures teatrals són, encara, insuficients, no és d'estranyar que sigui difícil accedir a les darreres propostes teatrals de l'àmbit internacional. Com a molt, i la nostra ciutat, amb dos teatres en funcionament, n'és un exemple paradigmàtic, és possible estar al dia de les novetats de la cartellera teatral catalana, la qual cosa no equival, però, a estar al dia de les noves propostes teatrals: el cost dels muntatges, la manca d'infraestructures i la no existència d'un hàbit de consum teatral fan que el percentatge d'obres que arribin a representar-se sigui molt i molt inferior al nombre d'obres que es creen.

D'altra banda, la possibilitat de veure espectacles de fora a Catalunya varia segons la procedència dels muntatges: si són europeus arriben més aviat, però si són anglesos o nord-americans, la cosa ja és més difícil.

Les fonts d'informació a què es pot recórrer per estar al dia van des de les crítiques teatrals als mitjans de comunicació i mitjans especialitzats fins al programa explicatiu que elabora el director de cada muntatge. "De totes maneres -diu Xavier Filella-, un sempre acaba informant-se a través del mateix nucli de coneguts, que són els que et mereixen més confiança".

En aquest context, la tasca que es pot realitzar des d'entitats com el Centre de Lectura no pot limitar-se només a fer-se ressò, en la mesura de les seves possibilitats, de les novetats teatrals que es puguin produir el nostre voltant, sinó que ha d'imposar-se com a objectiu la potenciació del consum teatral. En definitiva, i segons Xavier Filella, ha de tenir com a objectiu "aglutinar i facilitar les màximes informacions possibles i, com a mínim, estimular la creació i l'interès dels seus socis i de la resta de ciutadans".

Perduts, però no tant

Aquest panorama, malgrat les dificultats evidents per accedir a les darreres propostes en qualsevol dels àmbits tractats, no és, en contra del que podria semblar, del tot desolador. Albert Macaya ens ho resumeix així: "Estar més o menys al corrent del que s'està fent en àmbits com les arts plàstiques, el cinema, la música o la literatura, hauria d'estar a l'abast de qualsevol persona interessada pel món de la cultura. Penso que és, essencialment, una qüestió de curiositat intel·lectual i de flexibilitat de pensament: més que tenir molta informació, l'important és mantenir una actitud oberta i estar disposat a fruit de les noves propostes, sense idees preconcebudes a les quals aferar-se."

L'aventura de descobrir noves formes d'expressió i nous continguts continua sent, doncs, una aventura interessant i suggestiva. I, en darrera instància, un exercici gratificant: el d'obrir finestres al nostre voltant i mirar de reflexionar -i, doncs, de comprendre una mica més- l'època que ens ha tocat viure.